

De dagboekantekeningen zeggen nog meer over Thomas Mann. Dat het eigenlijk een vervelende man was, die continu zeurde over pijntjes hier en pijntjes daar. Een voorbeeld: 22 maart 1943 is hij moe en depressief, op 1 april van dat jaar schrijft hij dat zijn keelkwaal nog zeer hinderlijk is. Op 6 april heeft hij hoofdpijn. En zo gaat het maar door. Tot in details wordt de lezer op de hoogte gehouden van zijn gezondheid. Dat zijn vrouw regelmatig de vervelende klusjes voor meneer Mann mocht opknappen, verbaast je nauwelijks meer na al dat gezeur.

Maar Mann was ook een uiterst gedisciplineerd werkend en levend persoon. Elke dag begon met schrijven, vooral aan *Dr. Faustus*. Daarna sociale verplichtingen, spelen met de kinderen, rusten, eten en soms uitjes. Je ziet *Dr. Faustus* groeien. Hoe gedisciplineerd blijkt ook uit zijn aantekeningen van 6 juni 1944, de dag van de invasie in Frankrijk en negenen-

zestigste verjaardag van Thomas Mann. Eerst komt de mededeling dat hij 69 geworden is, dan hoe laat hij opgestaan is en hoe het weer is. Vervolgens de geschenken die hij gekregen heeft, daarna pas de mededeling dat de invasie begonnen is en tenslotte wordt opgemerkt dat hij aan het slot van hoofdstuk XVII van zijn nieuwe boek geschreven heeft.

Naast dagboekantekeningen bevat dit boek ook de briefwisseling tussen Thomas Mann en zijn weldoenster Agnes Meyer en enkele politieke teksten van Mann uit 1945, waaronder de bovengenoemde Open Brief.

Het interessantst zijn uiteraard Mann's opmerkingen over de politieke gebeurtenissen. Die zijn vaak dermate boeiend dat de lezer het gezeur vergeet en uitzielt naar het aangekondigde vervolg.

Wim Rongen

PRIJSBOEK

**Reinout van der Heijden,
De vloek van Oesovo. Een dorps-
geschiedenis van Rusland
(Contact, Amsterdam/
Antwerpen 1996)
367 blz., prijs f39,90.**

De kluizenaar Eufemius riep in de dertiende eeuw een vloek uit over de welvarende visserstad Kaltsjoega. Volgens de legende verscheen de kluizenaar, die samen met de beren en de wolven in de bossen leefde, op een dag op de hoofdweg van Kaltsjoega. Hij riep de bevolking op om al haar aardse bezittingen uit de huizen te halen en voor hem op te stapelen op de weg. De vissers gehoorzaamden meteen, maar de rijke kooplui en de machthebbers van de stad lachten hem schamper uit. Eufemius ontstak daarop in zo'n woede dat hij de vissers de opdracht gaf om de huizen van de kooplieden leeg te halen. Nadat dit gebeurd was, hield de kluizenaar een toespraak over de gevaren van eigendom en de tweespalt die bezit en rijkdom in een samenleving kunnen veroorzaken. Hij gaf het bevel om de bezittingen te verbranden. Tijdens zijn donderpreek stierf hij echter en in de nacht haalden de mensen hun bezittingen terug. Kort na deze gebeurtenis werd de stad verzwolgen door de rivier de Moskwa.

Vijf eeuwen later werd op de plaats waar eens deze rijke visserstad stond Oesovo gesticht. In tegenstelling tot het Middeleeuwse Kaltsjoega bestaat Oesovo nog steeds, ook al wordt het volgens de bewoners nog achtervolgd door de vloek die de kluizenaar ooit heeft uitgesproken.

Oesovo is een gehucht op vijftien kilometer van de stadsgrenzen van Moskou. Door zijn ligging vlakbij de centrale macht van Rusland is het dorpje vanaf de Tsarentijd tot heden een geliefde plek geweest voor de machthebbers om bij te komen van de spanningen en intriges van de hoofdstad. Tsaar Alexander II had er een paleis, maar ook

de communistische leiders Stalin, Chroesjtsjov en Gorbatsjov hadden er datsja's. Dit had ingrijpende gevolgen voor de kleine gemeenschap die voornamelijk uit boeren bestond. Reinout van der Heijden, correspondent in Moskou voor het *Financieele Dagblad*, gebruikt de vloek van Oesovo als een rode draad om aan te geven hoezeer de belevingswereld van de rijken en machthebbers verwijderd is van de opvattingen en levenswijze van de Russen op het platteland. Het boek is een geschiedenis van een dorp die ook te lezen is als een geschiedenis van Rusland in zijn geheel. De auteur behandelt de Tsarentijd, de Russische Revolutie en de collectivisering, het schrikbewind en de industrialisering ten tijde van Stalin, de dooi van Chroesjtsjov, het aantrekken van de teugels door Brezjnef, de Perestrojka

van Gorbatsjov en de opkomst van de vrije markt onder Jeltsin. Van der Heijden gaat uitgebreid in op de manier waarop deze gebeurtenissen in een kleine boerengemeenschap verwerkt werden en legt daarbij de nadruk op het alledaagse leven. Hij schuwt de anekdote niet waardoor het boek aan leesplezier wint en het ook uitermate geschikt is om tijdens lessen over Rusland aan bod te laten komen.

De vloek van Oesovo geeft een boeiend beeld van de Russische geschiedenis en hoe deze, bij tijd en wijle bizarre, geschiedenis de mentaliteit van de 'gewone' Rus op het platteland heeft gevormd. Een ding wordt duidelijk na lezing van dit boek: wie er ook de macht heeft in het nabijgelegen Moskou, na al de teleurstellingen uit het verleden geloven de burgers in Oesovo het wel en kijken met de nodige walging naar de woningen van de voormalige machthebbers.

Martin Gebraad

Onlangs kreeg dit boek de Prix des Ambassadeurs in Nederland en werd het in België genomineerd voor De Gouden Uil in de categorie non-fictie.